

tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de geëngageerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de geëngageerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tapijten en borduursels

1 maximumscore 3

drie van de volgende:

- meubels (tafel)
- schilderijen / kartons
- (edel)smeedwerk / (een) schaal
- vazen (keramiek, smeedwerk)
- stoffen
- beeldhouwwerk (een reliëf)

per juist antwoord

1

2 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Lodewijk XIV kon door zijn actieve bemoeienis de inhoud bepalen van de (kunst)werken en daarmee propaganda (voor zijn macht) voeren / de glorie van Frankrijk uitdragen (in binnen- en buitenland).
- Lodewijk XIV onderstreept hiermee zijn positie als absolute vorst / dat de volledige macht bij hem ligt.
- Lodewijk XIV kon zich op deze manier positioneren als beschermheer van de kunsten / als een ontwikkeld / verlicht vorst.

per juist antwoord

1

3 maximumscore 3

De hoge status van wandtapijten blijkt uit het feit dat (drie van de volgende):

- de koning een 'Manufacture des Gobelins' / een speciale werkplaats heeft (en die onder ministerieel toezicht stelt) voor het maken van wandtapijten.
- de koning zelf een bezoek brengt aan de 'Manufacture des Gobelins'.
- de koning het bezoek aan de werkplaats laat opnemen als onderwerp in de serie over zijn regeerperiode (waaruit je kunt afleiden dat dit een belangrijke gebeurtenis is).
- de koning zijn hofschilder de tapijten laat ontwerpen.
- deze wandtapijten een plek kregen in belangrijke paleizen van de koning (zoals Versailles).
- de wandtapijten bijzonder groot zijn / het formaat hebben van historieschilderijen.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Door de keuze voor het voorbeeld van Alexander de Grote vergelijkt Lodewijk zijn eigen leven met dat van deze grote vorst en positioneert hij zichzelf tussen de grote vorsten uit de geschiedenis. (Hij presenteerde zichzelf graag als de nieuwe Alexander.)

5 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De stukken tapijt zijn rafelig, alsof ze zijn beschadigd of deels vergaan, en worden hier weer afgestikt of vastgezet.
- De collage lijkt (in eerste instantie) een voorstelling met 'gaten' (die nog gerepareerd/ingevuld moeten worden). / De fragmenten tapijt suggereren een doorgaande voorstelling (met het wit als de ontbrekende delen).
- De collage is een applicatie (stof op stof genaaid). / De collage bestaat uit oude fragmenten met daarachter een lap stof om ze bij elkaar te houden / te verstevigen.
- De kleine rechthoek linksonder lijkt op een slordige reparatie van stof.

per juist antwoord

1

6 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het werk bevat een motief (de spin) / een citaat uit een ander kunstwerk (dat qua stijl/vorm afwijkt van de vormgeving van het tapijt), waardoor het werk een nieuwe betekenis krijgt.
- Het werk is gesigneerd, de initialen van Louise Bourgeois (LB) staan rechtsonder in het werk.
- Het werk heeft een sterk fragmentarisch karakter. Als het herstelwerk zou zijn, dan zou je meer samenhang of invulling verwachten / dan zou (het hoofd van) een figuur niet ondersteboven worden geplaatst.
- Het werk verwijst met zijn ogenschijnlijke abstractie, raadselachtige voorstelling en lege plekken naar (andere) kunst waarin het onderbewuste en toeval een grote rol spelen, zoals surrealisme, dada en abstract expressionisme.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 2

Een goede bespreking omvat:

- een interpretatie van de spin als wever / reparateur / bewaker / verzorger 1
- die in logische relatie is gebracht met de uitspraak van Bourgeois over de relatie tussen schuld en aandacht voor het repareren van het verleden 1

Voorbeeld van een interpretatie van afbeelding 3:

De spin staat centraal in het werk, en verbindt verschillende resten tapijt met elkaar. Deze resten zouden symbool kunnen staan voor (fragmenten uit) het verleden / de gevoelens van schuld. De spin is zelf een maker van verbindingen / een reparateur van 'gaten' (weeft draden van punt naar punt / dicht gaten) en dit zou kunnen verwijzen naar Bourgeois als reparateur van tapijten / als iemand die door haar kunst (symbolische handeling) gaten in het verleden probeert te herstellen.

Voorbeeld van een interpretatie van figuur 2:

De spin omvat de kooi met daarin de resten tapijt. Deze resten zouden symbool kunnen staan voor (fragmenten uit) het verleden / de gevoelens van schuld die in het door de spin gemaakte web (de kooi) bij elkaar zijn gebracht en/of die in het door de spin gemaakte web worden beschermd of bewaakt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 3

Een juist antwoord heeft de volgende strekking (drie van de volgende):

- citeren: Scholte citeert in zijn werk het copyrightteken (het gebruiken van beeldcitaten (uit 'andere' culturen, in dit geval de massacultuur) is kenmerkend voor postmoderne kunst.)
- originaliteit als thema: Door het copyright als motief te kiezen vormt originaliteit een van de thema's van het kunstwerk (originaliteit was een van de 'eisen' aan kunst of kunstenaars die ter discussie werd gesteld ten tijde van het postmodernisme).
- de aandacht voor media- of massacultuur: Deze blijkt uit de keuze voor het beeldmerk of copyrightteken (elementen uit media- en massacultuur waren geliefde onderwerpen in het postmodernisme als reactie op de aandacht voor het verhevene).
- ironie / humor / spel: Dit blijkt uit de grap die Scholte uithaalt door zaken om te draaien. Het 'onbeduidende' copyrightteken wordt hoofdmotief van zijn werk en zijn geschilderde portret wordt voetnoot.
- ironie / humor / spel: Dit blijkt uit het met de hand schilderen (het uniek maken) van het copyrightteken, terwijl dit teken een veel gebruikt standaardteken is in massaproductie en massaconsumptie.
- ironie / humor / spel: Dit blijkt uit het kopiëren of toe-eigenen van het verbod op kopiëren (de slang die in zijn eigen staart bijt).
- deconstructie: Dit blijkt uit de ongebruikelijke, omgekeerde positie van het copyrightteken (namelijk hoofdmotief) en/of het weergeven van het copyrightteken als beeld in plaats van 'tekst'.
- reactie op het modernisme / reactie op 'het einde van de schilderkunst': Het werk van Scholte lijkt te reageren op de kwestie van het einde van de schilderkunst (na het fundamentele/formele modernistische onderzoek, geen nieuwe stap meer te zetten). Hij keert terug naar een vorm van figuratieve schilderkunst (het kleine zelfportretje en/of de weergaven van het copyrightteken).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Scholte is kritisch over originaliteit in de kunst (een van de volgende): 1
  - Door het (overbekende) copyrightteken in zijn schilderij te citeren / kopiëren laat Scholte nadrukkelijk zien dat hij niet origineel is, en dat hij zich net als veel andere kunstenaars baseert op andermans werk / bestaand werk/ontwerp.
  - Door het copyrightteken te schilderen / als basis te nemen voor zijn zelfportret stelt hij de kwestie van auteursrecht aan de orde, en daarmee de discussie over originaliteit.
- Scholte is niet kritisch over originaliteit in de kunst:
Scholte stelt originaliteit (als belangrijk criterium) in de kunst niet ter discussie, maar bevestigt het. Door het copyrightteken te schilderen / voorop te stellen / tot hoofdmotief te maken doet hij iets nieuws, iets origineels/verrassends 1

10 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):

- Het zichtbare 'handschrift' maakt het levendiger: aan de achterzijde heeft het borduurwerk een 'losse toets' (grof of fijn, maar minder gestructureerd dan de voorzijde), waardoor de voorstelling levendiger wordt.
- Expressiviteit / de maker wordt zichtbaar: aan de achterzijde is te zien of de maker een snelle, precieze, slordige of ruwe manier van werken heeft. Hierdoor komt het persoonlijke, de 'maker' of 'het leven' naar voren.

11 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- wetenschapper (een van de volgende): 1
  - Scholte verzamelt gegevens (borduursets), analyseert en groepeer/classificeert ze, en dat is een wetenschappelijke praktijk.
  - Scholte borduurt, net als wetenschappers, voort op vondsten/kennis van voorgangers (beroemde meesterwerken, variaties daarop in de vorm van borduurwerken en vervolgens zijn eigen inzicht/interpretatie).
- uniek genie: Scholte maakt met de Embroidery Show zelf een unieke/originele installatie (een show!) en presenteert zich op die manier toch als 'uniek genie' / als een Van Gogh 1

Menselijke maat

12 maximumscore 3

- De architect diende de natuur op een wetenschappelijke manier te bestuderen om achterliggende (wiskundige) ordeningsprincipes / goddelijke verhoudingen te achterhalen en zo het ideale gebouw te creëren 1
- twee van de volgende voorbeelden: 2
  - Zowel het Tempietto als de mens van Vitruvius is opgebouwd uit vierkant en cirkel, zuivere wiskundige vormen.
  - Het Tempietto is symmetrisch, evenals *De mens van Vitruvius*.
  - De onderdelen van het Tempietto vertonen harmonische verhoudingen (1 : 2, 2 : 3, 3 : 4), evenals *De mens van Vitruvius*.

13 maximumscore 2

- argument voor: Het gebouw is stevig, heeft de tijden doorstaan / is gebouwd uit duurzame materialen, het is nuttig, weliswaar een kleine kerk, maar geschikt als plek van herdenking en 'schoon' in zijn streven naar harmonie 1
- argument tegen: Het streven was vooral gericht op venustas, het creëren van ideale schoonheid en het streven naar de idee van een ideale kerk. De bruikbaarheid was ondergeschikt aan dit streven. Het gebouwtje is te klein om als een echte kerk te dienen (voor het uitvoeren van liturgische vieringen) 1

14 maximumscore 3

drie van de volgende:

- De gebouwen en/of de fontein en aan de linker- en rechterzijde van het plein zijn (grotendeels) symmetrisch geordend ten opzichte van elkaar.
- De ordening is gebaseerd op een streng geometrisch grondvlak.
- De gebouwen (aan weerszijden) staan precies op één lijn (rooilijn) (of na een verspringing vervolgens weer precies op één lijn).
- De gebouwen vertonen qua indeling van de gevel / daklijsten doorlopende lijnen.
- Het belangrijkste gebouw wordt centraal, in precies het midden geplaatst.
- Er is sprake van een duidelijke scheiding tussen vierkante/rechthoekige gebouwen (aan de zijdes van het plein) en een gebouw met een cirkelvormige plattegrond in het midden.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Net als een machine bestaat de stad van Le Corbusier uit verschillende onderdelen met verschillende functies (wonen, werken, vervoer en recreëren), die efficiënt samenwerken.
- Net als bij een puur functionele machine is de ordening volkomen rationeel. Deze rationaliteit blijkt uit de strakke geometrische structuur die Le Corbusier hanteerde in zijn ontwerpen.
- Net zoals standaard- of prefab-onderdelen van een machine bevatten de ontwerpen gelijkvormige gebouwen die op verschillende manieren zijn gecombineerd.

per juist antwoord

1

16 maximumscore 3

- Wijze waarop de architectuur het leven van de mens moest verbeteren (een van de volgende):

1

- Functionele architectuur en ruimtelijke inrichting moesten de mens helpen om een rationeel en hygiënisch leven vorm te geven.
- Licht, lucht en ruimte in de architectuur moesten zorgen voor een gezonde en aangename omgeving.

- twee van de volgende (voorbeelden met toelichting):

2

- Een goed georganiseerde indeling van de stad zorgt ervoor dat mensen sneller op de plaatsen van bestemming zoals werk of winkels zijn en in hun behoeftes kunnen worden voorzien.
- Rechte en ruime straten zijn beter geschikt voor auto's en stimuleren de mobiliteit van de nieuwe mens/zorgen voor een goede circulatie.
- Door de strakke vormgeving zijn de gebouwen en de omgeving gemakkelijk schoon te houden.
- In de stadsplannen is veel openbare ruimte en groen, hier kan de mens vrijuit (samen) bewegen en recreëren.
- De ruime opzet van de woonblokken en/of de toepassing van grote raamoppervlaktes zorgt voor meer licht en lucht in de woningen en dat is gezonder voor de mens.
- Gemeenschappelijke voorzieningen en openbare groenvoorzieningen zorgen voor een gevoel van verbondenheid tussen de bewoners.

Vraag	Antwoord	Scores
17	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • figuur 7: Deze modulator is een instrument om te komen tot ideale / universele, op de menselijke maat gebaseerde verhoudingen / is een van het menselijk lichaam afgeleid wiskundig systeem om alle maten en verhoudingen te bepalen • figuur 8: Deze modulator is een praktisch maatsysteem om maten van enkel woningen en/of meubilair te bepalen. Zo wordt bijvoorbeeld de hoogte van een ruimte bepaald door de lengte van een mens die zijn armen naar boven strekt en/of zo zijn de hoogtes van zitmeubels om te lezen, te werken of te eten vastgelegd 	<p>1</p> <p>1</p>
18	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De gebouwen van Krier zijn minder streng en minder symmetrisch geordend ten opzichte van elkaar (Kriers visie is 'organisch', minder rationeel). – Krier toont in zijn ontwerpen veel meer verschillende typen gebouwen (Krier denkt vanuit variatie en herkenbaarheid van functies voor de bewoners). – De gebouwen van Krier zijn eclectischer van stijl, er zijn naast klassieke elementen ook andere (Italiaanse/Spaanse/of barokke) invloeden zichtbaar. – Krier neemt in zijn ontwerpen ook mensen op, hieruit kan afgeleid worden dat de mens centraal staat / dat de mens zich prettig moet voelen (het zijn niet de architectonische principes die leidend zijn). 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
19	maximumscore 3	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none"> • schaal: 	1
	Bij Krier is kleinschaligheid de maatstaf in tegenstelling tot grootschaligheid bij Le Corbusier (enorme woondichtheid/verticale stad). of	
	<ul style="list-style-type: none"> • schaal: 	1
	Bij Krier is een kleinschalig traditioneel dorp of stadje het uitgangspunt, met een centraal gelegen plein. Bij Le Corbusier is de stad van de toekomst/grootschaligheid het uitgangspunt, met een verdeling van de stad in hiërarchisch geordende zones zonder centrum.	
	<ul style="list-style-type: none"> • ordening van functies: 	1
	Bij Krier zijn de verschillende functies (wonen, werken en recreëren) evenwichtig gedistribueerd / 'organisch' met elkaar verweven. Bij Le Corbusier is sprake van een strenge scheiding van de verschillende functies	
	<ul style="list-style-type: none"> • vervoer: 	1
	Bij Krier is de stad vooral bedoeld voor voetgangers, er zijn minder of geen auto's in de stad (alle functies liggen op loopafstand van elkaar). Bij Le Corbusier krijgen auto's en andere snelle vervoermiddelen ruim baan	
20	maximumscore 3	
	drie van de volgende:	
	– Het is een 'gated city' die alleen bereikbaar is voor mensen die het kunnen betalen. Arme mensen blijven wonen in getto's.	
	– Kriers gebouwen zijn relatief kleinschalig en dat maakt de woningen / ruimtes te kostbaar. Grond is schaars in grote steden en er moeten juist veel mensen worden gehuisvest.	
	– Er lijkt geen aandacht voor moderne/hedendaagse problematiek van bijvoorbeeld grote vervoersstromen.	
	– Het lijkt een organisch gegroeide stad, maar in werkelijkheid is het een tekentafelmodel zonder ruimte voor individuele inbreng van de bewoners.	
	– Het beantwoordt niet echt aan de vraag naar authenticiteit, het lijkt een stad met een verleden, maar dat is slechts een façade. Het is een imitatie van een historische stad en biedt alleen ogenschijnlijk een vertrouwd/veilig beeld.	
	per juist antwoord	1

Kritiek op Venus

---

21 maximumscore 2

twee van de volgende:

- zuivere contouren
- schaduwen aan de binnenkant van de contouren die zorgen voor een plastisch effect
- zachte kleurovergangen
- een evenwichtige compositie
- licht: een gelijkmatige en natuurgetrouwe lichtval

per juist antwoord

1

22 maximumscore 1

Het onderwerp toont een klassiek mythologisch thema (de godin Venus) dat een traditie heeft in de kunstgeschiedenis.

23 maximumscore 3

drie van de volgende:

- De vrouwen keren de schilderijen de rug toe, ze lopen weg (en de mannen kijken wel).
- De gezichtsuitdrukkingen en houdingen van de vrouwen tonen ontzetting (ze trekken een lelijk gezicht/opgeheven handen).
- De vrouwen zijn (overdreven) realistisch / karikaturaal weergegeven (met al hun 'oneffenheden'), dit in tegenstelling tot de geïdealiseerde naakten die in enkele vloeiende lijnen zijn getekend.
- De vrouwen gaan gebukt onder het ideaal, ze staan lager en/of dragen in tegenstelling tot de Venussen veel kleding.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (alledaags) De weergave van de blote vrouw (temidden van de twee geheel geklede mannen) in *Le Déjeuner sur l'Herbe* werd beschouwd als ongepast, omdat het bij Manet een alledaags onderwerp betreft ('lunch op het gras') en niet een allegorische voorstelling met personificaties, zoals bij *Le Concert champêtre*.
- (vulgair) *Le Déjeuner sur l'Herbe* werd als obscene/vulgair beschouwd, omdat de vrouw de beschouwer aankijkt en/of omdat er geen interactie is tussen haar en de twee mannen, terwijl de naakten in Titiaans werk de beschouwer niet aankijken en/of deze interactie er wel is in het werk van Titiaan.
- (formaat) Het alledaagse en eigentijdse onderwerp ('lunch op het gras') paste niet bij het pretentieuze formaat van een historiestuk, *Le Concert champêtre* heeft een bescheidener formaat.
- (contrast) De harde belichting / het ontbreken van licht-donkermodellering / het ontbreken van plasticiteit bij de naakte vrouw links vooraan maakt het té realistisch / te weinig geïdealiseerd. Bij *Le Concert champêtre* zijn verschillen tussen licht en donker genuanceerd uitgewerkt.
- (maatverhoudingen) De verhoudingen tussen de figuren op de voorgrond en de 'grote' baadster op de achtergrond passen niet bij het gewenste streven naar kloppende verhoudingen / een natuurgetrouwe / natuurlijke plaatsing van figuren in de omgeving en ten opzichte van elkaar. Bij *Le Concert champêtre* doet de plaatsing van de figuren ten opzichte van elkaar en in het landschap harmonisch/natuurlijk aan.
- (schoonheidsideaal) De vrouw in *Le Déjeuner sur l'Herbe* voldeed niet aan het negentiende-eeuwse schoonheidsideaal, terwijl de vrouwen in *Le Concert champêtre* wel voldoen aan het schoonheidsideaal van de renaissance.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Schilderijen moeten de waarheid / de ware natuur tonen (realisme) (Manet en Zola waren tegen het gelikte / opgepoetste werk, zoals dat van Cabanel). De harde contrasten en/of de zichtbare, levendige penseelstreken passen daarbij.
- Schilderijen moeten passen in hun tijd / kunst moet 'van haar tijd' zijn (realisme). De weergave van de heren in een eigentijds kostuum en in een alledaagse omgeving (een park) past daarbij. (Sommigen herkennen in het schilderij een verwijzing naar praktijken van prostitutie in Parijse parken.)
- Het werk van Manet staat met de weergave van een tafereel met baadsters in een kunsthistorische traditie (van grote renaissance kunstenaars, zoals de Venetiaanse meesters en Rafael), die ook door de academische Salonkunstenaars / door de jury van de Salon nastrevenswaardig werd geacht.

per juist antwoord

1

26 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Manet wilde in de traditie staan van de grote historische kunstenaars vóór hem.
- Manet wilde de academische traditie vernieuwen/verder brengen. / Hij wilde het systeem van binnenuit veranderen.
- Manet had de Salon nodig voor zijn economische positie.
- De Salon was dé (enige) plek waar officiële erkenning behaald kon worden, er was geen alternatief.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (omkeren van rollen / posities) Rivers maakt bestaande, racistische maatschappelijke verhoudingen zichtbaar door deze om te draaien: Olympia wordt een vrouw met een donkere huidskleur en de bediende maakt hij blank (of roze/rood gekleurd).
- (doorwerken van beelden) Rivers laat door het omkeren van rollen en huidskleuren in een beroemd kunstwerk zien hoe bepalend beelden zijn voor het bevestigen / in stand houden van verhoudingen.
- (toepassen van racistische praktijk in ongebruikelijke context) Rivers toont door het toepassen van 'blackface' (hier het bruin/zwart schilderen van Olympia en/of het rood/blank schilderen van de bediende) het opmerkelijke/vreemde/belachelijke van deze praktijk.
- (veranderen van stereotypen) Rivers verandert de blanke prostituee Olympia in een donkere vrouw en vervangt daarmee het negentiende-eeuwse stereotype.
- (werking van stereotypen) Rivers keert de situatie niet alleen om, maar zet origineel en omkering bij elkaar, waarmee hij extra benadrukt hoe stereotypen werken.
- (letterlijk maken van het denken in groepen/stereotypen in plaats van in individuen) Rivers geeft alleen de donkere bediende (rechtsachter) een echt gezicht, de andere figuren hebben schematische gezichten (in gevallen van discriminatie komt het vaak voor dat juist het individuele wordt genegeerd en geoordeeld wordt op zogenaamde groepskenmerken).

per juist antwoord

1

28 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Rivers speelt, veel radicaler dan Manet, met oppervlak/vlakheid en diepte in het kunstwerk.
- Rivers kopieert het werk van Manet niet alleen, maar verdubbelt het en/of maakt er twee varianten op, waardoor hij Manet in verwijzingen / in complexiteit probeert te overtreffen.
- Rivers kiest (meer nog dan Manet) expliciet voor een zeer gevoelig / provocerend onderwerp / Rivers ent zijn werk (meer nog dan Manet) op de eigentijdse realiteit en geeft een scherp commentaar.
- Rivers' schilderstijl is nog lossier/grover/meer 'onaf' dan die van Manet.

per juist antwoord

1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 31 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 31 mei kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

---

afbeelding 1	https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles_Le_Brun_-_Louis_XIV_Visiting_the_Gobelins_Factory_-_WGA12552.jpg
afbeelding 2	https://grham.hypotheses.org/5740
afbeelding 3	www.moma.org
afbeelding 4	Rob Scholte, zelfportret, 1987
afbeelding 4a	detail https://www.abebooks.com/servlet/BookDetailsPL?bi=22828830149&searchurl=pt%3Dbook%26sortby%3D0%26vci%3D1253991&cm_sp=snippet_-_srp1_-_image6#&gid=1&pid=1
afbeelding 5	http://robscholtemuseum.nl/wp-content/uploads/2016/05/Rob-Scholte-Melkmeisjes-e.a..jpg
afbeelding 6	https://sietskeroorda.com/wp-content/uploads/2017/02/scholte.jpg
afbeelding 7	http://robscholtemuseum.nl/wp-content/uploads/2017/02/Rob-Scholte-Melkmeisjes.jpg
afbeelding 8	https://deskgram.org/p/1370551064381840539_235459241
afbeelding 9	Tempietto, www.art.com/products/p24820795791-sa-i7941772/donato-di-pascuccio-b-tempietto-of-san-pietro-in-montorio-in-rome.htm?sOrig=CAT&sOrigID=0&dimVals=0&ui=8D24998B90BE4DC984B603BBB0A478DA&Aff=CONF&RFID=139879&TKID=15058133&SubmittedForm=1&SearchFromLocation=TopLeft&CTID=269583206 , laatst geraadpleegd 18-1-2017

afbeelding 10	de ideale stad, Algemene kunstgeschiedenis, Hugh Honour en John Flemming, 14e druk, 2009, blz. 432
afbeelding 11	La Ville Radieuse, http://www.archdaily.com/411878/ad-classics-ville-radieuse-le-corbusier/52001cc3e8e44e6db000007-ad-classics-ville-radieuse-le-corbusier-image laatst geraadpleegd 12-1-2017
afbeelding 12	http://bettercities.net/images/17575/cayal%C3%A1-roofline laatst geraadpleegd 12-1-2017
afbeelding 13	impressies van http://cargocollective.com/mengranli/filter/Academic/Advanced-Studio_Leon-Krier , laatst geraadpleegd 12-1-2017
afbeelding 14	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b2/Alexandre_Cabanel_-_The_Birth_of_Venus_-_Google_Art_Project_2.jpg
afbeelding 15	https://en.wikipedia.org/wiki/Pastoral_Concert#/media/File:Le_Concert_champ%C3%AAtre_by_Titian,_from_C2RMF_retouchedFXD.jpg
afbeelding 16	http://www.musee-orsay.fr/fr/info/gdzoom.html?tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=4003&tx_damzoom_pi1%5Bzoom%5D=1&tx_damzoom_pi1%5Bback%5D=http%3A%2F%2Fwww.musee-orsay.fr%2Ffr%2Fcollections%2Foeuvres-commentees%2Frecherche%2Fcommentaire_id%2Fle-dejeuner-sur-lherbe-7123.html%3Fno_cache%3D1&cHash=64b7cff32a
afbeelding 17	https://artsandculture.google.com/asset/olympia/ywFEI4rxgCSO1Q?hl=nl
afbeelding 18	https://www.flickr.com/photos/monceau/8108247826/sizes/k/
figuur 1	collage <i>Untitled</i> , Bourgeois, 2008
figuur 2	Louise Bourgeois, <i>Spider</i> , 1997, http://www.otdowntown.com/apps/pbcsi.dll/bilde?Site=NP&Date=20171026&Category=CITYARTS01&ArtNo=171029954&Ref=AR?q=100
figuur 3	de mens van Vitruvius, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Da_Vinci_Vitruve_Luc_Viatour.jpg , laatst geraadpleegd 12-1-2017
figuur 4	Tempietto, beeldende vakken vwo, syllabus centraal examen 2017 nader vastgesteld
figuur 5	La Ville Radieuse, https://blogs.ethz.ch/prespecific/2013/05/01/maps-ville-radieuse-le-corbusier/ laatst geraadpleegd 12-1-2017
figuur 6	La Ville Radieuse ontwerptekening, http://www.archdaily.com/149885/why-politics-matter-le-corbusier-fascism-and-ubs/corbu1925/ , laatst geraadpleegd 12-1-2017
figuur 7	de modulator, http://www.neermanfernand.com/corbu.html , laatst geraadpleegd 12-1-2017
figuur 8	de modulator' https://ultimomilenio.wordpress.com/tag/dios/.jpg
figuur 9	De architectonische afstemming van gebouwen, https://miladzabeti.wordpress.com/2014/04/10/leon-kriers-vision-of-cities-via-his-pithy-polemical-illustrations/
figuur 10	Honoré Daumier, spotprent, http://www.bmoreart.com/2015/08/parody-and-the-state-of-the-artists-statement.html

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.